

Detectarea traficului de ființe umane în contextul crizei umanitare rezultate din războiul împotriva Ucrainei

Informații pentru intervențiile de primă linie

1 Ce este traficul de ființe umane?

Traficul de ființe umane este o infracțiune complexă care încalcă drepturile fundamentale ale omului, în special cele legate de libertate și integritate personală. Acesta presupune exploatarea unei alte ființe umane, de obicei în scopul obținerii unui profit. Există numeroase forme de exploatare la care pot fi supuse victimele, inclusiv exploatarea sexuală (cum ar fi prostituția sau pornografia), exploatarea prin muncă, prelevarea de organe, căsătoria forțată sau constrângerea la săvârșirea unor infracțiuni (cum ar fi furtul din buzunare, traficul de droguri, fraudă online, traficul de migranți și chiar recrutarea altor victime pentru traficul de persoane). Traficul de persoane nu necesită trecerea frontierei, iar oricine contribuie la exploatare, fie că transportă, adăpostește, racolează sau exploatează o persoană, se face vinovat de o infracțiune.

Traficul de persoane poate fi întâlnit peste tot în societățile noastre, în aproape toate sectoarele economiei și în toate sferele vieții. Poate fi vorba de o persoană prizonieră într-o fabrică sau pe un șantier de construcții, de un lucrător agricol neplătit, de o persoană exploatată în prostituție sau forțată să comită o infracțiune, de un copil care cerșește pe stradă, de un lucrător casnic exploatat și altele.

Oricine poate fi o victimă a traficului de persoane: traficanții se pot folosi de persoane de diferite vârste, sexe, etnii, culturi ș.a. pentru a obține profituri ilicite. Victimele sunt prinse în capcană prin intermediul înșelăciunii, inclusiv cu privire la natura serviciilor solicitate sau prin promisiunea că salariile le vor fi plătite într-o zi, prin intermediul violenței, amenințărilor, inclusiv împotriva celor apropiați, sclaviei pentru datorii sau altor forme de control. Din aceste motive este extrem de dificil să ceară ajutor. Trebuie reținut faptul că, deși victimele ar putea fi inițial de acord să presteze anumite servicii sau să muncească, ele **nu consimt să fie exploatare**, să comită o infracțiune sau să lucreze în schimbul unei sume mici sau fără plată în condiții grele, adesea inumane. Elementele de înșelăciune, constrângere sau alte mijloace de exercita control sunt prezente în situațiile de trafic de persoane

și, astfel, fac **irelevantă** orice formă de consimțământ oferit inițial de victimă. Mai mult, copiii sunt considerați a priori vulnerabili din cauza vârstei, a lipsei de experiență de viață și a imaturității emoționale, astfel încât „consimțământul” lor de a fi implicați în scheme de trafic nu este niciodată luat în considerare.

Este foarte important de reținut că statele nu trebuie să urmărească penal victimele traficului și, prin urmare, să nu impună sancțiuni (de ex. amenzi sau detenție) persoanelor traficate pentru infracțiunile comise de acestea în legătură cu traficul.¹

Racolare a unei victime în scopul traficului de persoane poate avea loc în diferite moduri. În multe cazuri, acest lucru se întâmplă prin intermediul prietenilor, cunoștințelor, membrilor familiei sau al unei persoane cu care victima are o relație intimă și, mai ales, în care are încredere. Se întâmplă, de fapt, frecvent ca relațiile afective cu o victimă să fie folosite pentru a o influența. Există cazuri în care persoanele nici măcar nu sunt conștiente că, de exemplu, prin diseminarea de mesaje despre oportunități de angajare sau alte oferte, îi pun în pericol pe cei apropiați. Victimele potențiale, în special cele ce aparțin grupurilor vulnerabile, pot fi abordate și de persoane străine care încearcă să le atragă prin oferte de locuri de muncă și de locuit „prea bune ca să fie adevărate”, prin angajări neoficiale, prin schimburi de bunuri și servicii, prin invitații de a face cunoștință, a se întâlni sau a stabili alte relații, încercând adesea să stabilească o legătură mai strânsă și sugerând o „soluție” la o situație dificilă cu care s-ar putea confrunta persoana în cauză.

Traficanții folosesc internetul din ce în ce mai mult pentru a atrage și recruta potențiale victime, de exemplu prin intermediul rețelelor de socializare, al site-urilor web, al chaturilor și al camerelor de chat, al portalurilor de căutare a locurilor de muncă, al site-urilor de jocuri sau de dating și al altor forumuri sau aplicații online. Aplicațiile criptate (confidențiale) (de ex. Telegram, Viber sau WhatsApp) sunt mijloacele de comunicare preferate datorită confidențialității.

Ce persoane sunt vulnerabile la traficul de ființe umane și sunt expuse unui risc ridicat în contextul războiului împotriva Ucrainei?

De la 24 februarie 2022, aproximativ 32 de milioane de persoane din Ucraina au suferit în mod direct sau indirect în urma războiului². De la începutul războiului, mai mult de jumătate dintre ucrainenii și-au pierdut veniturile³, peste șase milioane de persoane din Ucraina au căutat protecție temporară în străinătate⁴, iar peste cinci milioane au fost strămutate în interiorul țării⁵.

Aproximativ 90% dintre persoanele care fug din calea războiului sunt femei și copii⁶ – o categorie de persoane deosebit de expuse riscului de a deveni victime ale traficului de ființe umane. În plus, riscul de a cădea victimă traficului de persoane este mai mare pentru anumite grupuri de persoane: copiii neînsoțiți și separați de părinți și copiii care călătoresc cu adulți a căror relație cu copiii nu poate fi verificată; persoanele care au fost anterior strămutate în interiorul Ucrainei; persoanele care nu au acces la protecție temporară, deoarece nu sunt eligibile sau din cauza lipsei de informații sau a unei informări incorecte; persoanele fără cetățenie ucraineană, inclusiv persoanele fără documente și apatride; romii ucrainenii; persoane din comunitatea LGBTQI+; persoanele în vârstă și persoanele cu handicap mental sau fizic⁷.

În pofida măsurilor de protecție și asistență fără precedent puse în aplicare de state pentru a reacționa la această criză umanitară, în majoritatea țărilor de primire persistă diverse provocări în materie de integrare, cum ar fi: lipsa spațiilor de cazare, barierele lingvistice, insuficiente oferte de îngrijire a copiilor și de educație, accesul dificil la un loc de muncă remunerat, dificultăți în recunoașterea calificărilor profesionale și educaționale ș.a. În plus, pe măsură ce războiul continuă, devin tot mai evidente provocările în ceea ce privește integrarea pe termen lung a persoanelor din Ucraina și/sau dificultățile economice (economii cheltuite, lipsa veniturilor sau a oportunităților de angajare). Acestea pot provoca deplasări ulterioare în interiorul UE și în întreaga lume, inclusiv reveniri în Ucraina.

Acești factori și nu numai amplifică riscurile cu privire la potențialele abuzuri și exploatarea persoanelor atât în Ucraina, cât și în țările vecine și de destinație⁸. În plus, după cum au demonstrat crizele migratorii anterioare, grupurile criminale sau infractorii vor profita de fluxurile mari de persoane pentru a-i exploata pe cei mai vulnerabili în țările de origine, de tranzit și de destinație. Acesta este motivul pentru care ar trebui să se acorde prioritate identificării timpurii a situațiilor potențiale și presupuse de trafic de persoane, pentru a asigura atât măsuri specifice de prevenție, cât și salvarea și acordarea de asistență victimelor.

“Aproximativ 90% dintre persoanele care fug din calea războiului sunt femei și copii – o categorie de persoane deosebit de expuse riscului de a deveni victime ale traficului de ființe umane.”

2 https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/Survey%20results_ENG_web.pdf

3 https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/Survey%20results_ENG_web.pdf

4 <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

5 <https://dtm.iom.int/ukraine>

6 <https://data.unhcr.org/en/documents/details/96447>

7 https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/Conflict_Ukraine_TIP_2022.pdf

8 https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/Conflict_Ukraine_TIP_2022.pdf; <http://www.antislaverycommissioner.co.uk/media/1801/ucl-iasc-2022-roundtable-report-the-war-in-ukraine-human-trafficking-and-exploitation.pdf>;

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23322705.2022.2128242>

Respondenții de primă linie se numără printre primele persoane care ar putea intra în contact cu o victimă a traficului de persoane sau observa o situație suspectă. Există anumite semnale sau indicatori care pot ajuta la identificarea potențialelor sau prezumtivelor victime și a cazurilor de trafic de persoane.

Lată câteva dintre „stegulețele roșii” care pot indica o situație de trafic sau exploatare – vizibile în comunicarea și asistența persoanelor deosebit de vulnerabile⁹:

Situație potențială de trafic de ființe umane în care riscul unei produceri iminente a traficului este ridicat

- Persoanele care fug din calea războiului sunt abordate de străini în mod nesolicitat și li se oferă un loc de muncă, o locuință, un transfer cu un vehicul sau alt tip de asistență;
- Prezența unor persoane străine în apropierea adăposturilor, a spațiilor de cazare temporară, a altor facilități de asistență sau a nodurilor de trafic care încearcă să întâlnească persoanele care fug de război pe cont propriu;
- Persoanelor care fug din calea războiului li se cere să plătească pentru servicii de intermediere care să le ajute în căutarea unui loc de muncă sau a unei angajări;
- O persoană care fuge din calea războiului primește o ofertă de muncă cu un salariu nerealist de mare, un aranjament care pare prea bun ca să fie adevărat, o ofertă de angajare neoficială sau nu primește informații complete despre condițiile de muncă (de exemplu, o ofertă de muncă pentru șoferi, fără cerințe speciale și cu o plată mare ar putea fi o recrutare pentru o activitate infracțională – trafic de migranți);
- O persoană este ademenită sau presată să se deplaseze într-o țară/anumită destinație;
- O persoană/grup de persoane care fuge/fug de război dispăre brusc din locul de cazare sau nu se prezintă la întâlnirile programate cu furnizorii de asistență.

Trebuie menționat faptul că această listă nu este exhaustivă și că personalul de intervenție de primă linie pot întâlni și alte semnale ale traficului de persoane. În general, aceștia sunt încurajați să reacționeze la situații de îndată ce apare cel mai mic indiciu de trafic de persoane, deoarece ar putea fi crucial pentru a preveni infracțiunea sau pentru a ajuta victimele în timp util.

Situație presupusă de trafic de ființe umane în care există probabilitatea ca traficul să se fi produs deja

- O persoană care fuge de război a fost transportată dintr-un loc în altul și/sau dintr-o țară în alta;
- Persoanele sunt forțate să muncească, să presteze servicii sau să întrețină relații sexuale fără consimțământ și/sau sunt supuse la presiuni psihologice și manipulări pentru a li se obține consimțământul (de exemplu, li se cere să presteze muncă domestică sau să ofere servicii sexuale „pentru a-și arăta recunoștința față de proprietar” sau pentru a putea rămâne în locuință);
- Documentele de identitate sau de călătorie (și/sau alte documente personale) sunt reținute de o altă persoană;
- Libertatea de mișcare sau de exprimare a fost restrânsă sau este controlată de o altă persoană, iar persoana în cauză nu-și poate contacta prietenii și familia;
- Condițiile de muncă încalcă legislația în vigoare, inclusiv orele de lucru, drepturile și beneficiile angajaților, standardele de securitate socială, sau un angajator nu respectă condițiile de muncă sau aranjamentele financiare convenite;
- O persoană primește un salariu mic, nu este plătită deloc sau nu are acces la remunerare, inclusiv la prestații sociale;
- Persoana prezintă semne de violență fizică, sexuală și/sau psihică;
- Persoana este presată să returneze împrumuturi și datorii (traficantului);
- Persoanei îi este frică să vorbească, deoarece crede că este urmărită.

⁹ Pentru indicii mai specifice privind victimele minore ale traficului de persoane, vă rugăm să consultați <https://www.unicef.org/eca/reports/practical-guide-identification-victims-and-persons-risk-trafficking-human-beings>

Deși **nu** este atribuția personalului de intervenție de primă linie să interogheze sau să identifice în mod oficial victimele traficului de persoane, interacțiunea inițială în astfel de cazuri trebuie însă să țină cont de câteva aspecte.

În cele ce urmează sunt prezentate recomandări relevante privind contactul inițial și comunicarea cu o presupusă victimă a traficului de persoane¹⁰

Creați un mediu sigur și securizant pentru a purta o conversație

Potențiala victimă poate fi separată (mai ales dacă se află într-un grup mai mare de persoane, de exemplu într-un autobuz) și dusă într-o zonă sigură unde se creează un spațiu sigur pentru dialog.

Asigurarea unei comunicări eficiente

Atunci când presupusa victimă este un străin de o anumită etnie, este esențial să se găsească un interpret (translator) și/sau un mediator cultural, de preferință de același sex ca și potențiala victimă.

Cereți consimțământul persoanei pentru a începe conversația

Este posibil ca victimele traficului de persoane să fie mai mult sau mai puțin dispuse să împărtășească informații despre situația lor, astfel încât trebuie să li se ceară întotdeauna consimțământul.

Identificați nevoile persoanei în cauză¹¹

Este important să acordați atenție și să răspundeți în timp util la nevoile urgente, de bază. Persoanele care fug din calea războiului, mai ales dacă sunt victime ale traficului de persoane, ar putea să fi suferit experiențe traumatice multiple și, astfel, să manifeste reacții impulsive de natură emoțională și nu numai, iar personalul de intervenție de primă linie trebuie să fie pregătit să le gestioneze.

Evaluati dacă este vorba de un copil

În cazul unui minor (copil), trebuie să fie informate autoritățile pentru protecția copilului (și/sau alte autorități competente, în conformitate cu legislația națională și cu procedurile standard de operare), pentru a se desemna un tutore, dacă este necesar, pentru a acționa în interesul minorului.

Oferiți informații privind traficul de persoane, procedurile de detectare și drepturile victimelor traficului de persoane, precum și posibilitățile de asistență

Dacă este posibil, furnizați aceste informații în scris și într-o limbă pe care presupusa victimă o înțelege. Astfel de materiale trebuie elaborate în prealabil în cooperare cu autoritatea națională de combatere a traficului de persoane pentru a asigura acuratețea informațiilor, inclusiv a datelor de contact. Rețineți că materialele video sau tipărite despre traficul de persoane prezentate, de exemplu, în zonele de așteptare pot reprezenta un imbold pentru a începe o conversație.

Identificați și contactați autoritatea competentă de combatere a traficului de persoane

După ce ați obținut consimțământul presupusei victime, informați imediat coordonatorul local de combatere a traficului de persoane sau autoritatea competentă, care se va ocupa de procesul ulterior de identificare și de acordare de sprijin și protecție. În cazul în care autoritatea competentă aparține organelor de aplicare a legii, iar presupusa victimă nu dorește să coopereze, este foarte important să i se ofere persoanei în cauză posibilitatea de a vorbi cu un specialist anti-traffic instruit (de exemplu, ONG-uri, servicii sociale publice/legale).

Asigurarea unor proceduri specifice

Este esențial ca orice organizație care lucrează cu persoanele care fug din calea războiului și cu alte grupuri vulnerabile să stabilească proceduri clare pe care personalul și voluntarii săi să le urmeze atunci când se suspectează o presupusă victimă sau un caz de trafic de persoane. Este, de asemenea, esențial ca toate procedurile care vizează presupusa victimă să fie adaptate la specificitățile de gen, vârstă și cultură ale acesteia.

¹⁰ <https://www.osce.org/cthb/413123>

¹¹ <https://www.osce.org/odihr/549793>

Următoarele întrebări pot fi utile pentru a identifica semnalele ce pot indica traficul de persoane în timpul conversației inițiale:

- V-a plătit cineva/ v-a promis cineva profituri/ bani/ un viitor mai bun pentru a vă încuraja să vă deplasați? V-a amenințat cineva pentru a vă deplasa?
- V-ați îndatorat pentru a întreprinde această deplasare și, dacă da, a exercitat cineva presiuni asupra dvs. pentru a vă achita aceste datorii?
- Vi s-a promis un loc de muncă și o locuință, dar condițiile s-au dovedit a fi cu totul altele?
- V-au fost luate documentele (de exemplu, pașaportul, documentele de călătorie, permisul de ședere) și sunt în posesia altcuiva?
- Ați primit și ați semnat un contract de muncă? Vi se par „echitabile” condițiile prevăzute în contract (de exemplu, este prevăzut un salariu și sunt rezonabile orele de lucru?) Dacă lucrați deja, condițiile reale corespund celor promise sau celor specificate în contractul de muncă?
- Vi s-a cerut să oferiți „favoruri” (de exemplu, să prestați muncă domestică sau să întrețineți relații sexuale) în semn de recunoștință față de proprietarul locuinței dumneavoastră sau ca o condiție pentru a rămâne în locuință?
- Credeți că ați fost supus(ă) unor violențe sau abuzuri fizice, psihice sau sexuale pe drum sau după ce ați ajuns în această țară?
- Ați fost constrâns(ă) să furați, să cerșiți, să vă prostituați sau să înregistrați materiale pornografice sau pentru videochat?
- Vă amenință cineva pe dumneavoastră sau familia dumneavoastră?
- Sunteți constrâns(ă) să mințiți autoritățile, familia sau alte persoane?
- V-a sugerat cineva să folosiți o identitate falsă sau alte documente?
- Aveți acces la plățile de asigurări sociale și/sau la salariu și vă puteți gestiona singur(ă) banii?

Trebuie reținut faptul că multe victime ale traficului de persoane nu se percep ca atare (adică nu se identifică ca fiind victime), deoarece se pot afla în etapa de transfer sau, în general, într-o etapă anterioară exploatarei efective. Altele pot normaliza ceea ce se întâmplă (având în vedere cultura lor sau experiența anterioară) sau se pot teme de represalii din partea traficantilor. Unele victime, în special migranții fără documente sau cei care sunt forțați de traficantii să comită infracțiuni, uneori evită să se identifice în fața autorităților de teama de a fi sancționate (de exemplu, le este teamă de expulzare sau de pedeapsă pentru statutul lor neregular). Pot exista persoane

căroră le este teamă să comunice cu autoritățile statului și care nu au încredere în instituții din cauza unor experiențe negative cu astfel de funcționari în regiunea sau țara lor de origine. În unele cazuri, este posibil ca victima să aibă o relație cu traficantul și să se simtă obligată din punct de vedere emoțional să nu îl denunțe. Anumite victime se pot teme de stigmatizare, mai ales dacă au suferit abuzuri sexuale. De aceea, detectarea proactivă a semnalelor de trafic, precum și sesizarea și raportarea corespunzătoare de către personalul de intervenție de primă linie de pe teren sunt decisive pentru a preveni infracțiunea sau pentru a întrerupe ciclul de exploatare cât mai devreme posibil.

Recomandări: Puncte de contact, linii telefonice de urgență și coordonatori anti-trafic

Este important de reținut faptul că o presupusă victimă a traficului de persoane nu poate fi raportată la poliție sau la alte autorități fără **consimțământul prealabil** al persoanei în cauză. Persoana ar trebui să fie informată cu privire la procedura de raportare oficială și să i se ofere informațiile de contact, așa cum s-a menționat mai sus. Personalul de intervenție de primă linie trebuie, de asemenea, să urmeze **procedura stabilită¹² pentru a împărtăși informațiile despre caz** cu autoritățile naționale, fără a dezvălui identitatea și datele personale ale victimei. În cazul în care persoana solicită sprijin din partea personalului de intervenție din prima linie pentru a contacta autoritățile, acest sprijin ar trebui să-i fie oferit imediat.

Pentru a se asigura că sesizarea și comunicarea cu agențiile naționale funcționează fără probleme, **este foarte recomandat să se cunoască mecanismele și agențiile naționale și locale/comunitare de combatere a traficului de persoane, să se stabilească contacte de lucru și să se convină în prealabil asupra procedurilor.** Persoanele de contact pot, de asemenea, să îi informeze pe respondenții din prima linie cu privire la legislația și cadrele anti-trafic existente în țară, ceea ce ar fi util în contextul eforturilor la nivel național.

Mai jos puteți găsi linkuri utile pentru a identifica punctele naționale de contact relevante din țara în care vă desfășurați activitatea:

Fii în siguranță - numere de telefon la care să te adresezi pentru a primi informații oficiale și asistență în caz de suspiciune sau atunci când te afli într-o situație de trafic de persoane
<https://www.helpforukrainians.info/contact-info/>

Informații generale privind abordarea națională vizavi de traficul de persoane și punctele de contact importante în statele membre ale UE
https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/together-against-trafficking-human-beings/eu-countries_en

Linii telefonice naționale în interiorul UE
https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/together-against-trafficking-human-beings/national-hotlines_en

Această publicație a fost elaborată în cadrul proiectului extrabugetar „Prevenirea și gestionarea traficului de ființe umane în contextul crizei umanitare rezultate din războiul din Ucraina”, implementat cu sprijinul financiar al guvernelor Elveției, Finlandei, Franței, Germaniei, Japoniei, Liechtenstein, Poloniei, Regatului Unit, Spaniei, SUA și Ungariei.

¹² <https://www.osce.org/cthb/413123>